

IMPACTUL DIGITALIZĂRII ÎN DOMENIUL EDUCAȚIONAL PENTRU ȚĂRILE DIN PARTENERIATUL ESTIC

THE IMPACT OF DIGITALIZATION IN THE EDUCATION FIELD FOR EASTERN PARTNERSHIP COUNTRIES

CZU: 37:004(4-11)

[https://doi.org/10.52327/1813-8489.2022.4\(116\).10](https://doi.org/10.52327/1813-8489.2022.4(116).10)

Liudmila CUROȘ,
doctorandă,

Universitatea de Stat din Moldova

REZUMAT

Articolul pune în valoare echilibrul dintre învățarea tradițională (offline) și învățarea digitală (online), o provocare impusă rapid de regulile pandemiei. Să descriem beneficiile în urma digitalizării rapide a sistemului educațional din țările parteneriatului estic, în special a Republicii Moldova. Un factor important al procesului digitalizării îl constituie nivelul de pregătire a cadrelor didactice, antrenate în sistemul educațional și al beneficiarilor acestuia (elevi, studenți). În procesul investigației au fost depistate lacune despre care autorul ne informează. Totodată, este menționat efectul digitalizării: a adus profesorul mai aproape de elev, de gândirea lui și a provocat găsirea noilor metode de predare, răsturnând metodele cunoscute. În concluzie, autorul menționează că digitalizarea învățământului pentru multe țări europene nu este o noutate, iar pentru țările parteneriatului estic a fost și este o necesitate absorbită rapid și în major din necesitate dar nu din dorință. De asemenea, sunt oferite unele indicații de utilizare a platformelor educaționale moderne care pot fi aplicate atât online, cât și în cadrul orelor offline.

Cuvinte-cheie: digitalizare, sistem de învățământ, platforme educaționale, offline, online.

Introducere. Pandemia provocată de corona-virus ne-a schimbat fundamental felul în care trăim. Nici sistemul educațional n-a fost ocolit de consecințe: pe durata izolării, școlile, colegiile și universitățile și-au închis porțile, iar cursurile online au devenit o nouă normalitate. În acest context, instituțiile de învățământ au demonstrat că educația nu se oprește la poarta școlii dar este în continuă schimbare și răspunde provocărilor. Odată cu declanșarea pandemiei, digitalizarea a devenit un proces solicitat, accelerat și

ireversibil, indiferent de domeniul de aplicație. Răspunzând unor necesități practice, digitalizarea a pătruns cu pași rapizi în sistemul educațional, fiind elaborate modele pentru orice formă de învățământ. Pentru țările din parteneriatul estic digitalizarea procesului de învățământ a fost o provocare uneori neînțeleasă pe deplin. Din motiv că multe instituții de învățământ n-au fost pregătite pentru a trece urgent la digitalizarea sistemului de învățământ transmiterea calitativă a informației a avut de suferit. Din cauza că în hotărârile comisiilor atât naționale, cât și municipale erau apreciate la fel situațiile când eram impuși să trecem în regim online sau să acordăm prioritate anumitor clase, în funcție și de situația, și de adaptarea copiilor la condițiile noi de învățare a suferit mult și nivelul de percepere al elevilor. A fost necesară o perioadă de adaptare la noile condiții, de implementare a unor softuri educaționale moderne și utilizare a platformelor educaționale necunoscute, studiate pe parcurs de aplicare. Cadrele didactice au fost preocupate nu numai de pregătirea materialului către ore, reconceptualizarea metodelor de predare dar și de achiziția noilor cunoștințe despre aplicarea platformelor educaționale și determinarea posibilităților lor.

La începutul lunii aprilie 2020, „închiderea școlilor în cele 194 de țări a afectat circa 1,6 miliarde de elevi la nivelurile de învățământ preșcolar, primar, gimnazial și liceal, reprezentând 90% din totalul elevilor încadrați în sistemul de învățământ” [1]. Datorită

faptul că atât elevii, cât și unele cadre didactice n-au deținut resurse tehnice necesare sau posibilitatea de a studia la distanță, s-a pierdut din conținutul orelor de curs și a fost observată necesitatea stringentă de a introduce noi modalități de predare, respectiv digitalizarea în educație la orice nivel. În multe țări europene digitalizarea procesului educațional nu mai este „terra incognito” așa cum a fost pentru sistemul de învățământ din Republica Moldova și a altor țări din parteneriatul estic a fost și este o provocare, o nouă etapă a dezvoltării.

În acest context, menționăm că în țara noastră, în ultimul deceniu a fost demarată realizarea mai multor strategii și politici naționale care prevăd măsuri de orientare spre digitalizarea educației (Strategia Națională de dezvoltare a societății informaționale „Moldova digitală 2020” (2013), Strategia „Educația 2020” (2013), Standarde de competente digitale pentru cadrele didactice din învățământul general (2015), Strategia națională de dezvoltare „Moldova 2030” (2018)). Conform Standardelor de competență profesională ale cadrelor didactice (2016) orice profesor urmează să-și formeze abilități ce permit integrarea resurselor educaționale adecvate în procesul didactic, inclusiv utilizarea „mijloacelor oferite de tehnologia informației și a comunicațiilor, media etc., în concordanță cu nevoile de dezvoltare ale fiecărui elev” [7, p. 4].

În situația de criză declanșată de pandemie, mai nou de războiul din Ucraina, menționăm cele mai importante acțiuni întreprinse de

guvernare în vederea desfășurării procesului educațional:

- lansarea programelor de asistență psihologică în susținerea tinerilor, părinților, profesorilor și psihopedagogilor (UNFPA în colaborare cu ONU, Youth Clinic Moldova, grupul de sprijin PSYCOVID-MOLDOVA ș.a.);

- desfășurarea programelor de instruire pentru formatorii naționali și cadre didactice, cu referire la aplicațiile și instrumentele digitale, utile procesului didactic pe niveluri de dificultate: minim, mediu și avansat.

În timpul izolării, nu doar elevii primesc lecții online. Cadrele didactice participă și ele la cursuri, utilizând propriul instrument de sprijin virtual. Printre programele de instruire, destinate cadrelor didactice, care au urmărit familiarizarea cu spectrul larg de platforme educaționale, ce ar îmbogăți experiențele de învățare ale elevilor, se regăsesc:

- programul online de formare continuă *„Trecem rapid la învățământul la distanță”*, realizat în cadrul proiectului ShiftEdu, *„Competențe digitale pentru angajare în economia modernă”*, implementat de C.E. PRO DIDACTICA, cu sprijinul financiar al Agenției Austriece pentru Dezvoltare, din fondurile Programului de Cooperare Austriacă pentru Dezvoltare,

- programul de instruire a formatorilor *„Dezvoltarea competențelor digitale ale cadrelor didactice din învățământul profesional tehnic”*, care a oferit posibilitatea instruirii în cascadă oferit de Ministerul Educației și Cercetării și multe alte programe care au dezvoltat implementarea rapidă și calitativă a

platformelor educaționale în sistemul educațional de orice nivel.

De un interes aparte s-a bucurat elaborarea resurselor informaționale digitale deschise și a tutoratelor în format video și televizat pentru pregătirea de examenele naționale, dar și pentru lecțiile la diferite discipline și unități de învățare (www.educatieonline.md, <https://invat.online>, <https://studii.md>).

În pofida abaterilor și greutăților condiționate de pandemie, sistemul educațional din Republica Moldova a reușit să beneficieze de o serie de avantaje ale digitalizării, precum:

- elevii pot căuta și dobândi cunoștințe din alte surse decât cele oferite de profesorii și instituțiile la care studiază;

- se poate intra în contact cu alte grupuri de elevi, deoarece actul învățării nu mai este restricționat la orarul sau la metodele clasei și poate fi personalizat;

- apar noi furnizori de educație; profesorii pot crea și partaja mai ușor conținutul respectiv cu colegii și elevii din diferite țări;

- există o gamă mult mai largă de resurse educaționale care pot fi accesate, Printre principalele avantaje ale digitalizării în educație regăsim:

- creșterea operativității, eficienței și productivității proceselor organizaționale,

- reducerea costurilor cu forța de muncă, îmbunătățirea și simplificarea considerabilă a comunicării interne și externe,

- creșterea vizibilității instituției în mediul online,

- accesibilitate crescută la informațiile de interes pentru instituție, gestionare mult mai eficientă a documentelor și a stocurilor,

- îmbunătățirea standardelor de calitate internă prin optimizarea proceselor de monitorizare și atragere a elevilor. În instituțiile de învățământ din viitorul apropiat, cadrul didactic nu va mai fi doar un transmițător de cunoștințe, ci va avea ca principală misiune orientarea beneficiarului, de orice vârstă și nivel, în propriul său proces de învățare. Posibil că în final se va pune accent pe abilitățile personale practice mai mult decât pe conținuturile academice, iar mediul online va deveni ceva obișnuit pentru întregul sistem de învățământ.

Și acum ne acordăm o întrebare: Cum vor fi recunoscute și adaptate aceste metode în modelul de învățământ din țara noastră, care ani la rând s-a bazat pe relatarea conținuturilor în formă clasică și asimilarea lor mai puțin practic și mai mult teoretic?

Tehnologiile deschise permit oricărei persoane să învețe, oriunde, oricând, prin orice dispozitiv, cu sprijinul oricui, dar care nu tot timpul poate fi urmărit și nu poate fi veridic. Desigur modalitatea de studii la distanță prin intermediul internetului, televiziunii, radioului și altor tehnologii, și platforme au reușit doar parțial să înlocuiască învățarea ce are loc în mediul școlar dar a fost o soluție utilă care poate fi combinată cu învățarea offline. La sigur că învățarea online a devenit un adevărat colac de salvare pentru învățământ pe perioada crizei dar care poate fi păstrat și modernizat în continuare.

Țările care au recurs la alternativele de învățare online au obținut succese de diferite niveluri, în conformitate cu capacitățile lor de adaptare la noile cerințe. Republica Moldova, în acest sens, a fost foarte receptivă și gata de a utiliza, și învața noi platforme educaționale. Desigur n-a fost ușor multe cadre didactice au întâmpinat greutăți la utilizare și acceptarea noilor cerințe, sunt persoane care au părăsit sistemul, din motiv că n-au putut face față noilor provocări, dar în majoritatea instituțiilor se aplică cu succes noile tehnologii, se absoarbe cu mare interes implementarea mai multor platforme educaționale. Totodată susținem ideea, în conformitate cu care există situații când online-ul nu poate înlocui prezența fizică la ore, dar când nu este altă soluție acesta este colacul de salvare.

Principalele obstacole identificate, în calea digitalizării, sunt cele reprezentate de abținerea cadrelor didactice față de beneficiile acestui proces. Lipsa de educație digitală în domeniu care face ca percepția procesului de digitalizare să fie una difuză. Pe de altă parte, costurile presupuse de implementare sau absența de pe piața locală a digitalizării constituie obstacole secundare în desfacerea produselor destinate digitalizării. Înainte de extinderea pandemiei COVID-19, se întâlneau abordări încurajatoare pentru implementarea digitalizării, din rândul cărora evidențiem platformele de tip e-learning, dedicate învățământului, aplicate sistematic pentru învățământul cu frecvență redusă și învățământul la distanță. Însă

digitalizarea s-a impus, într-o pondere mai mare, în guvernarea educațională, inclusiv la nivel de politică de stat, începând cu declanșarea pandemiei. Și dacă sistemele autohtone de educație trebuie să le ofere absolvenților cunoștințele, aptitudinile și competențele de care vor avea nevoie în viitor ca să poată inova și prospera, implementarea tehnologiilor digitale îmbogățesc procesul de învățare în variate moduri și oferă oportunități de învățare care trebuie să fie accesibile tuturor și să poată răspunde cerințelor noi de pe piața muncii. Un proces relevant ce va reglementa parcursul viitor al digitalizării este elaborarea Strategiei pentru sectorului educației pentru anii 2021-2030 și a unui Plan de acțiuni pe termen mediu (2021-2025), care a fost recent inițiat de MECC cu sprijinul Parteneriatului Global pentru Educație (PGE) și al ONU precum conștientizarea necesității digitalizării educației fără a pierde din calitate.

Actualmente, o bună parte din cadrele didactice recunosc efectele pozitive ale tehnologizării masive și influența digitalizării asupra diverselor aspecte ale vieții cotidiene, acceptă avantajele aduse de acestea. În ceea ce privește educația, ultimii ani au favorizat dezvoltarea unor practici bazate pe mijloace moderne de predare – învățare. Astăzi, putem preda o lecție interactivă cu ajutorul unui smart board, ne putem conecta în orice clipă la o rețea de internet pentru a găsi o informație necesară sau realiza un test ghidat de profesor rezultatul căruia va fi obiectiv. Era digitalizării și a tehnologizării ne

permite să fim mai spontani decât oricând, mijloacele tehnologice ne oferă libertatea de a improviza, de a fi creativi și originali în același timp. Deși necesită mult timp de pregătire, aplicarea platformelor educaționale și a softurilor specializate, precum și o nouă abordare din partea furnizorului de cunoștințe, efectele vor fi simțite atunci când beneficiarii vor accepta dezvoltarea gândirii critice și vor utiliza tehnologiile inovative pentru studiu, fapt care, la moment, nu s-a observat la elevii și studenții din țările Parteneriatului Estic (inclusiv Republica Moldova) care au preferat mereu să fie dădăciți de profesor, ca în perioada de altă dată. Astfel, s-au identificat mai multe modalități prin care să se coreleze finalitățile educaționale, sarcinile didactice propuse în procesul educațional cu instrumentele digitale, astfel încât să putem contribui în continuare la formarea competențelor generale și specific a elevilor.

Mai jos este prezentat un tabel care reprezintă corelarea nivelelor Taxonomiei lui Bloom cu instrumentele digitale, bazat pe unele practici în rândul colegilor din instituțiile de învățământ profesional tehnic, stârnind curiozitatea și setea de cunoaștere a instrumentelor digitale ce facilitează interactivitatea, schimbul de informații, construirea învățării bazate pe probleme și investigație.

În tabelul de mai jos prezentăm gruparea instrumentelor digitale, lista cărora poate fi continuată de fiecare în dependență de necesitățile domeniului de studiu, în funcție de operația de gândire antrenată [1, 7].

Tabelul 1. Corelarea Taxonomiei lui Bloom cu instrumentele digitale.

Nivelurile Taxonomiei lui Bloom	Unele instrumente digitale
Creare	Wevideo, Genially, 30hands, Bookcreator, Glogster, StoryboardThat
Evaluare	Socrative, Formative, Google forms, Wizerme, PollEverywhere, Testmoz, Propoofs, Kaizena, Liveworksheets
Analiză	Edmodo, Doctopus, Online Rubric, Citelighter, Hemingway
Aplicare	Google Slides, Google MyMaps, Animoto, Bubbleus, Lucidchart
Înțelegere	Thinklink, Edublogs, Pixton
Cunoaștere	Padlet, Ideaboardz, Diigo, Google Keep, SeeSaw.

Indiferent de modelele pedagogice abordate, platformele educaționale sunt selectate conform funcționalităților sale și aspectele ce se pun în valoare mai mult. Astfel, deosebim variate instrumente Web, care contribuie la actualizarea conținuturilor predare, permit colaborarea, dezvoltarea noilor conținuturi, ș.a. În funcție de specificul și opțiunile acestora, putem clasifica instrumentele Web în mai multe categorii, după cum urmează:

- **comunicare sincronă și asincronă:** Zoom, Microsoft Team, Google Classroom, Google Meet, Discord;

- **editări de imagini, creare de colaje:** Kizoa, Photo Collage, Photoshop, Snagit;

- **editări video, crearea filmelor cu animații:** Blabberize, Voki, Animaker, Powtoon, Filmora;

- **elaborarea jocurilor interactive:** Learningapps, Purposegame, Wordwall, Nearpod;

- **redactarea prezentărilor, a cărților digitale, a posterelor, hărților conceptuale:** Mentimeter, Prezzi, Bookcreator, Coggle, Crello, Genially,

Peardeck, Thinklink, Canva, Online Mind Mapping, Lucidchart;

- **crearea testelor, chestionarelor:** Wizer me, Liveworksheets, Kahoot, Quizizz, Testmoz, Plickers, Formative, Socrative, Propoofs;

- **gestionarea tablei interactive:** iDroo, Openboard, Padlet, Jamboard, Linoit, Ideaboardz.

O altă modalitate de integrare a platformelor de predare-învățare ar fi prin adoptarea modelul clasă „flipped” sau clasă răsturnată/ inversată, în care elevii privesc explicația materialului acasă pe calculator, permit utilizarea timpului de clasă pentru mai multe exerciții interactive și proiecte aplicative, contribuind, astfel, la formarea abilităților de gândire critică ale elevilor și integrarea opțiunilor creative și de individualizare a demersului didactic.

În urma analizei definițiilor date acestui concept, clasă răsturnată, le evidențiem pe cele mai reprezentative:

1. „**Clasa inversată** este un model pedagogic în care predarea materialului și factorul casnic tipic se răstoarnă,

desigur vice-versa. Noțiunea de clasă răsturnată se bazează pe concepte, cum ar fi învățarea activă, ce are drept scop primordial motivarea elevilor. Valoarea principală a clasei inversate este de a schimba obiectivele sesiunii”.

2. „**Lecția răsturnată** este o abordare pedagogică în care se mișcă direct instrucțiunile de la grup, la învățarea individuală. Acum spațiul de grup este transformat într-o dinamică învățare, este interactivă în care profesorul ghidează elevii, ca aceștia, la rândul lor, să aplice conceptele și să pună în mișcare creativitatea în subiectul propriu-zis”.

În urma cercetării acestui model pedagogic am evidențiat mai multe avantaje, cum ar fi:

- **mediu flexibil:** profesorul deseori rearanjează spațiul în care va filma video și o va face intenționat pentru a acomoda, uni clasa, a sprijini lucrul în grup sau dimpotrivă a facilita o învățare individuală.

- **cultura de învățare:** În modelul tradițional centrată pe profesor, el este sursa de informații, în contrast vine lecția răsturnată, ca urmare elevii sunt activ implicați în răspândirea cunoștințelor, respectiv ei capătă deprinderea de a-și evalua cunoștințele într-o manieră personalizată.

- **conținut intenționat** - profesorii care practică acest fenomen, sunt într-o continuă meditație asupra faptului cum ar putea lecția răsturnată să ajute la înțelegerea materialului. Ei determină ce trebuie aceștia să învețe și ce materiale să folosească elevii pe cont propriu.

- **făurirea unui dascăl universal** - profesorul respectiv se face disponibil pentru toți elevii în egală măsură [8, p. 171].

Concluzii. În baza acestor constatări, recomandăm cadrelor didactice, care interacționează direct cu subiecții educației și contribuie la ghidarea în atingerea finalităților educaționale, următoarele:

- adaptarea metodelor didactice la specificul instrumentelor digitale, ceea ce ar facilita organizarea eficientă a procesului instructiv-educativ;

- utilizarea metodelor corespunzătoare și variate pentru evaluarea și validarea rezultatelor învățării (observații, interacțiuni, discuții de grup, chestionare strategice, proiecte creative și alte sarcini stimulative de evaluare a elevilor; teste cu itemi pe niveluri de complexitate);

- oferirea accesului la resursele și cursurile necesare de la distanță;

- asigurarea unui feedback imediat, relevant și constructiv pentru elevi;

- experimentarea instrumentelor digitale variate, în vederea selecției unor mijloace eficiente raportate la particularitățile grupului și individului [2].

O învățare digitală de calitate și inovatoare poate fi captivantă și interactivă, completând astfel metodele de predare bazate pe prelegeri și oferind platforme de colaborare și de creare de cunoștințe doar dacă cadrele didactice vor fi receptivi și motivați. Totodată, tehnologiile digitale pot facilita accesul la cunoștințe și la învățare, iar utilizarea lor permite tuturor structurilor de formare de la diferite niveluri să fie ușor accesibile și favorabile incluziunii. Iar pentru beneficiari este strict necesară modificarea gândirii și adaptarea la o altă metodă de asimilare a cunoștințelor.

Un proces relevant care va reglementa parcursul viitor al sistemului educațional este elaborarea Strategiei pentru sectorul educației pentru anii 2021-2030 și a unui Plan de acțiuni pe termen mediu (2021-2025), care a fost recent inițiat de MECC cu sprijinul Parteneriatului Global pentru Educație (PGE) și al ONU precum conștientizarea necesității digitalizării educației fără a pierde din calitate.

Digitalizarea procesului de predare-evaluare are un potențial enorm de a adăuga o plus valoare educației și formării profesionale dacă va fi aplicată și înțeleasă la justa valoare. Dar, cu părere de rău, nu există nicio garanție că va conduce la beneficiile dorite: unele modele au rate de finalizare scăzute; performanțele studenților se pot agrava folosind computerele în comparație cu cărțile. Astfel de riscuri pot fi un motiv pentru care implementarea tehnologiilor mai avansate nu sunt adoptate pe scară largă: riscurile sunt mai mici, dar profunzimea efectului în termeni de beneficii pozitive pentru beneficiari, cadre didactice, formatori și furnizori de educație, înțelegerea riscurilor - costurile și beneficiile inovației - este o provocare.

Pe parcursul lunilor de izolare am descoperit cu uimire ce pot face de la distanță studenții, elevii care caută soluții la probleme complexe. Inițiativa

neînțeleasă inițial privind școala la distanță le-a permis elevilor să învețe de acasă fără niciun obstacol, sigur dacă se dorește. Este o mare realizare, care a condus la schimbarea gândirii în sine și a modificat modul de predare și învățare, la dezvoltarea gândirii critice, inovative și aplicative. La moment, suntem mai bine pregătiți pentru intrarea în era digitală în sectorul educației, iar platformele educaționale cu siguranță nu vor dispărea, dar vor fi utilizate pe larg și la orele cu prezență fizică, ceea ce va spori calitatea predării. Educația, așa cum o știm, nu va mai fi niciodată la fel. Trebuie să formăm cadrele didactice pentru a le permite să utilizeze softuri și platforme educaționale, astfel încât să putem oferi o educație mai bună, mai sigură, mai accesibilă și mai atractivă pentru beneficiarii sistemului de învățământ.

Sistemul educațional tradițional, la moment, în Republica Moldova, nu mai răspunde necesităților sociale. Societatea democratică solicită o personalitate activă, înzestrată cu o gândire critică, creativă, orientată în viitor. În baza unor studii a lucrărilor filosofilor, savanților interesați de educație, de rosturile sociale ale acesteia, propunem asimilarea și practicarea modelului educației interdisciplinare, care prin intermediul digitalizării își poate spori impactul asupra dezvoltării durabile a societății.

BIBLIOGRAFIE

1. Burgess, S. & Sievertsen, H. H. (2020, April 1). Schools, skills, and learning: The impact of COVID-19 on education. VOX EU. Retrieved from <https://voxeu.org/article/impact-covid-19-education>
2. Ciobanu V., Impactul pandemiei „covid-19” asupra sistemului educațional. În: Materialele Conferinței științifice-practice internațională „Performanța în educație:

factor-cheie în asigurarea securității umane”, 9-10 octombrie 2020, CZU: 37.013.2, pag. 219-223

3. Ciobanu V., Impactul pandemiei „covid-19” asupra sistemului educațional. În: revista de teorie și practică educațională Didactica Pro, ISSN 1810-6455, nr.2 (126) aprilie 2021, CZU: 37.0:578.834.1 SARS-Cov-2; pag.47-49

4. Doepke, M. & Zilibotti, F. (2020, April 1). "Covid-19 and Children's Education." Psychology Today. <https://www.psychologytoday.com/us/blog/covid-19-andchildren-s-education>

5. Grupul Operațional pentru Educație coordonat de ONU cu privire la situația COVID-19. Învățământul și situația COVID-19 în Republica Moldova: Transformată în oportunitate, criza învățământului poate conduce la dezvoltarea unui sistem educațional mai rezistent, Seria documentelor tematice, August 2020

6. Manole A. L.. Digitalizarea procesului educațional în actualele condiții ale inovării și ale crizei pandemice, Universitatea „ARTIFEX” din București. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/183-184_6.pdf

7. Șchiopu L., Chiriac T., Suport curricular. Integrarea resurselor educaționale digitale online în dezvoltarea competenței de comunicare. Chișinău, 2020. Disponibil pe: <https://cutt.ly/pJuX7Qi>

8. Tarlapan L. Clasa inversată: un nou model de eficientizare a instruirii. Colocviul „Interuniversitaria”, Bălți, Moldova, 2016, p. 169-173. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/169-173_10.pdf

9. <https://www.educatorstechnology.com/2017/09/the-web-version-of-blooms-taxonomy.htm>